(3 Hours) **(Total Marks: 100)**

NB : (1) All questions are compulsory.

1. Answer the followings **(not more than two sentences)** **20**
   a) Which day is celebrated as 'World Environment day' and Why?
   b) Define Nuisance in the context of environment pollution.
   c) Define 'Trophy' under the Wild life protection Act 1972.
   d) Define 'Hazardous substance'.
   e) What is 'Absolute Liability' in case of environmental accidents?
   f) Define 'ECO-MARK'.
   g) State two major effects of Noise pollution.
   h) Define 'Reserved forest' under Forest conservation Act.
   i) Who is an 'Occupier' under Water Act?
   j) What is 'Global Warming'?

2. Write short notes **(Any four).** **20**
   a) Polluter pays principle.
   b) Environment Impact Assessment.
   c) Ratlam Municipality case.
   d) Categories of forests under forest Act.
   e) Green House effects.
   f) Offences by companies under Air Act.

3. Solve the following **(Any two)** **12**

(A) In a residential area one Mr. 'X' has opened a Chilly pounding business. Nearby residents were disturbed by intermittent unbearable sound of Chilly-pounding machine.

I. What offence Mr. 'X' has committed?
II. What are the remedies available to residents against the said offence?
III. Cite similar case law.

F8DF06B3EEA311E3FA387E23AB2323AA

(B) In one of the village there was no 'door to door' or community collection of solid waste. The Municipal solid waste was dumped in open area mainly in the outskirts of the village. Due to dumping of the waste on open land the ground water of some area was contaminated.

i) To which authority the aggrieved residents can complaint against the contamination.
ii) Under which legal frame the action will be taken against the culprit?
iii) What action will be carried out against the defaulters?

(C) In one of the case, the lease was granted to an area for Areca nut plantation in the past. The said area was surrounded by the thick forest. The lease was not renewed and with the growth of the plantation the increasing activities of people and vehicles started damaging the thick forest.

i) How non renewal of lease relate to the damaging of forest environment?
ii) What is the role of concerning state in this matter?
iii) Cite similar case law.

4. Answer the following **(Any four)** **48**

a) Enumerate the powers of central government to take measures for protection and improvement of environment under EPA 1986.
b) Evaluate the provisions for environment protection under the criminal laws.
c) Discuss the functions of Pollution control Boards under the Water Act 1974.
d) Explain the significance of Indian constitutional provisions relating to environment protection and conservation.
e) Analyze the salient features, of Wild life Act 1972.
f) Discuss fully the procedure followed in collection of effluent samples, their analysis, submission of analysis report and actions taken against defaulters under EPA 1986.

____

मराठी रूपांतर

१) खालील प्रश्नांची दोन वाक्यात उत्तरे द्या. २०

अ) कोणत्या दिवशी 'जागतिक पर्यावरण दिवस' साजरा केला जातो आणि का?

ब) प्रदूषण संदर्भातील 'उपद्रवांची' व्याख्या द्या?

क) 'ट्रॉफी' ची वन्यजीवन संरक्षण कायद्याअंतर्गत व्याख्या द्या.

ड) 'धोकादायक पदार्थाची' व्याख्या द्या.

इ) पर्यावरण अपघातातील 'सर्वस्व जबाबदारी' म्हणजे काय?

फ)'पर्यावरण स्नेही शिक्का' याची व्याख्या द्या .

ग) ध्वनि प्रदूषणाचे दोन मुख्य दुष्परिणाम सांगा.

ह) वनसंवर्धन कायद्या अंतर्गत ' आरक्षित जंगलाची व्याख्या द्या.

य) जालकायद्या अंतर्गत भोगवटा धारकाची व्याख्या द्या.

ज) जागतिक तापमान वाढ म्हणजे काय?

२ टिपा लिहा (कोणत्याही चार) २०

अ) प्रदूषण कर्त्याकडूनच नुकसान भरपाई.

ब) पर्यावरणावर होणाऱ्या संभाव्य परिणामांची मोजमापणी.

क) रतलाम म्युनिसिपाल्टी प्रकरण.

ड) वन कायद्या अंतर्गत जंगलाचे चार प्रकार.

इ) हरित-गृह पर्यावरण परिणाम.

फ) वायू कायद्या अंतर्गत कंपन्यांकडून घडणारे गुन्हे.

३. खालील पैकी दोन सोडवा १२

अ) एका रहिवाशी वस्तीमध्ये मिस्टर 'X ' ने मिरची कुटण्याचा धंदा सुरु केला. मिरची कुटण्याच्या यंत्राचा (डंकाच्या) येणाऱ्या आवाजाने सभोवतालचे रहिवाशी त्रस्त झाले होते.

i. मिस्टर 'X' कडून कोणता गुन्हा घडत होता.

ii. सदर आवाजाचा त्रास दूर करण्यासाठी तेथील रहिवाशांकडे कोणते उपाय आहेत ?

iii. ह्या सारखे दुसरे प्रकरण सांगा.

F8DF06B3EEA311E3FA387E23AB2323AA

ब) एका गावात 'दरवाजा ते दरवाजा' कचरा उचलण्याची सोय नसल्यामुळे तेथील रहिवाशी कचरा उघड्या जागेवर टाकत होते मुख्यत्वे गावाबाहेरील रिकाम्या जागेवर त्या मुळे जमिनीखालील पाणी दूषित होत होते.

i. तेथील रहिवाश्यांनी दूषित पाण्यासंदर्भात कोणाकडे तक्रार नोंदवावी?

ii. कोणत्या कायद्या अंतर्गत दोषींवर कारवाई केली जाईल?

iii. कोणती कारवाई केली जाईल?

क) एका प्रकरणात खूप पूर्वी एका जमिनीवर सुपारी लागवडीसाठी भाडेपट्ट्याने परवानगी देण्यात आली होती सदर जागेच्या सभोवती घनदाट जंगल होते भाडेपट्ट्याचे भोगवटाधारकाने नूतनीकरण केले नव्हते त्यामुळे आता पूर्वीपेक्षा माणसांची आणि वाहनांची वर्दळ वाढल्यामुळे सभोवतालच्या जंगलाची ऱ्हास होत होती.

i. भाडेपट्टा नूतनीकरण ना करण्याचा आणि सभोवतालच्या जंगलाची ऱ्हास ह्याचा काय संबंध आहे?

ii. ह्या प्रकरणात राज्य सरकारची भूमिका सांगा.

iii. ह्यासारखे दुसरे प्रकरण सांगा

४ खालील पैकी कोणतेही चार सोडवा. ४८

अ) पर्यावरण संरक्षण कायद्या अंतर्गत केंद्र सरकारचे पर्यावरण संवर्धन आणि संरक्षणासाठीचे विविध अधिकार सांगा.

ब) फौजदारी कायद्यांअंर्तगत असलेल्या पर्यावरण संरक्षण तरतुदींचे मूल्यांकन करा.

क) जल कायदा १९७४ खालील प्रदूषण नियंत्रण मंडळांची कार्ये सविस्तर लिहा.

ड) भारतीय राज्य घटनेतील पर्यावरण संरक्षण आणि संवर्धनासाठी तरतुदींचे महत्व विषद करा.

इ) वन्य जीवन कायदा १९७२ च्या ठळक वैशिष्ट्यांचे विश्लेषण करा

फ) पर्यावरण संरक्षण कायदा अंतर्गत उत्सर्जनाचे नमुने गोळा करणे, विश्लेषण, विश्लेषण अहवाल सादर करणे आणि पुढील कार्यवाही याची सविस्तर करा.